

Kursus-år 2016/2017

Større skriftlig opgave

Alle nedenstående oplysninger skal udfyldes

Kursistnummer: [redacted]

Kursistnavn: [redacted]

Kursistens mailadress: [redacted]

Fag: Historie B	Lærernavn: [redacted]	Initialer: [redacted]
Fag:	Lærernavn:	Initialer:

Emneområde: *Besættelsestiden*

Opgaveformulering:

Der ønskes

- En redegørelse for dansk besættelsestid med fokus på hvilke relationer der var mellem almindelige danskere og besættelsesmagten
- En analyse af de såkaldte "tyskerpigers" relationer til medlemmer af besættelsesmagten, herunder hvilke motiver der lå bag fra kvindernes side og hvordan man i samtiden opfattede disse relationer
- En diskussion og vurdering af de afstraffelsesformer som tyskerpigerne blev genstand for i forbindelse med befrielsen, herunder motiverne bag.
-

Opgaven forventes at være på 10-15 sider

Lærerkontaktoplysning(er):

Mail: [redacted]

Jeg bekræfter herved med min underskrift, at opgavebesvarelsen er udarbejdet af mig. Jeg har ikke anvendt tidligere bedømt arbejde uden henvisning hertil, og opgavebesvarelsen er udfærdiget uden anvendelse af uretmæssig hjælp og uden brug af hjælpemidler, der ikke har været tilladt under prøven. **Underskriften må gerne skrives fra din PC.**

Dato 18.02.2017

Underskrift kursist [redacted]

Dato 31.01.2017

Underskrift lære [redacted]

Evt. fremmedsprogsgodkendelse: Sprog:

Underskrift leder:

Den større skriftlige opgave skal afleveres elektronisk senest **mandag den 20. februar kl. 10:00** (som én samlet fil, der opfylder formalia) til sso@kvuc.dk. Emnefeltet i mailen skal indeholde følgende: "SSO 2017 dit fulde navn og dit kursistnummer." Du er selv ansvarlig for, at det du afleverer på mail er den korrekte udgave, og at alle sider samt bilag er indeholdt i den afleverede fil.

Vognmagergade 8, 1120 København K, tlf 82 32 66 00, www.kvuc.dk, kvuc@kvuc.dk

Abstract

During the German occupation of Denmark in 1940-1945 tens of thousands of Danish girls had an affair with German occupation soldiers. This paper concentrates on the relationship between the so-called "tyskerpiger" and the German soldiers."

The paper explains the political situation during the occupation and the relationships between the Danish people and the German soldiers. Furthermore the study analyses the 'tyskerpiger's' background, their relationships to the German soldiers including the various motives the girls had to fraternise with the Wehrmacht. A discussion is based on the horrible punishments the "tyskerpiger" was exposed to and evaluates the motives behind the punishments."

The results show that the sexuality of the "tyskerpiger" was considered a national and political matter and by fraternising with the German Soldiers, the "tyskerpiger" not only accepted the occupation but also rejected the Danish men in favour of the Germans."

Større skriftlig opgave

Besættelsestiden

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Redegørelse	3
Tysklands 'fredsbesættelse' af Danmark	3
Enden på samarbejdspolitikken	4
Kridtstregen.....	5
Analyse	6
Hvem var tyskerpigerne?	6
Tyskerpigen Lily	7
Tyskerpigen Anna	8
Tyskerpigen Else	9
Den generelle opfattelse af tyskerpiger under besættelsen	10
Diskussion	11
Former for afstraffelse	11
Illegal propaganda	11
Tyskerpiger i de illegale blade	12
Klipninger	12
Symbolik i klippeaktionerne	13
Interneringer	14
Vurdering.....	15
Konklusion	15
Bilag	17
Bilag 1.....	17
Bilag 2.....	19
Bilag 3.....	20
Litteraturliste	21

Indledning

Under Tysklands besættelse af Danmark, indledte en række dansk kvinder forhold til tyske soldater. Nogle gjorde det i det skjulte og andre var mere åbenlyse omkring det. Motiverne for at indgå i disse forhold var forskellige fra kvinde til kvinde. Fælles for dem alle blev, at de kom til at betale en høj pris for deres handlinger.

Jeg vil i min opgave starte med en kort redegørelse af tyskernes besættelse af Danmark, herunder samarbejdspolitikken, samlingsregeringen og den særgene situation der opstod som resultat af fredsbesættelsen. Jeg vil dernæst redegøre for hvilke relationer den danske befolkning havde til besættelsesmagten, med fokus på den del af befolkningen der fraterniserede eller på anden måde samarbejdede med tyskerne.

Med udgangspunkt i Anette Warrings bog "Tyskerpiger" fra 1994, interviews med tidligere tyskerpiger,¹ en undersøgelse² af tyskerpigerne foretaget af den danske læge Grethe Hartmanns under besættelsen, bøger og artikler om tyskerpigerne, vil jeg tegne et billede af hvem de såkaldte tyskerpiger var. Herefter vil jeg analysere deres relationer til besættelsesmagten, herunder hvilke motiver der lå bag samt hvordan disse relationer blev opfattet af samtiden og hvilke konsekvenser relationerne har haft for tyskerpigerne. Grundet opgavens pladskrav har jeg i min analyse valgt at undlade at beskæftige mig med de mange børn der blev født som konsekvens af tyskerpigernes intime forhold til besættelsesmagten på trods af, at disse børn er en vigtig del af fortællingen om disse kvinder.

Efter at have analyseret tyskerpigernes relationer til de tyske soldater, vil jeg diskutere og vurdere de afstraffelsesformer som tyskerpigerne blev genstand for, i forbindelse med befrielsen af Danmark, samt hvilke motiver der kan have ligget bag den hårdhændede behandling af tyskerpigerne.

¹ Warring s. 44

² Warring s. 32

Redegørelse

Tysklands 'fredsbesættelse' af Danmark

Fra d. 9. april 1940 til d. 5. Maj 1945 var Danmark besat af Tyskland.

Under besættelsen blev Danmark stillet over for et tysk ultimatum der lød på enten dansk overgivelse eller hensynsløs nedslagtning af de danske styrker. Med statsminister Thorval Stauning³ i spidsen valgte regeringen at lade sig besætte.

Herefter forbød man enhver modstand mod besættelsesmagten, krævede "ro og orden" og opfordrede til at adlyde "alle, der har en myndighed til at udøve".⁴

I og med at der formelt set ikke havde været erklæret krigstilstand mellem Tyskland og Danmark og at Tyskland i grove træk anerkendte den danske suverænitet, blev besættelsen betegnet som en 'fredsbesættelse'. Derudover foregik den officielle kontakt mellem de to lande hele krigen igennem via deres udenrigsministerier. Dette var i forhold til resten af Europa en helt unik situation.

I besættelsens første år opstod der en stor interesse for det nationale og for at bekende sig til danskheden. Kong Christian 10's rideture gennem København blev et symbol på den stærke nationalfølelse.

Det politiske system under pres

Under besættelsen var det politiske system under pres. Kort efter at Danmark blev besat, dannede statsminister Thorvald Stauning en samlingsregering bestående af de fire største partier i Danmark med 90% af folketingets mandater og hvor hhv. Arbejderklassen og landbruget dermed også var repræsenteret.

I sommeren 1940 skiftede Danmark udenrigspolitisk kurs til en mere aktivistisk tilpasning til Tyskland, der skulle forsøge at forbedre Danmarks forhold til besættelsesmagten. Dette medførte en ny samlingsregering med Erik Scavenius⁵ i spidsen som udenrigsminister.

³ Stauning var socialdemokrat og statsminister i Danmark i 1924-26 og igen i 1929-42

⁴ Danmarkshistorien.dk's e-bøger "Besættelsestiden 1940-1945"

⁵ Erik Scavenius havde spillet en nøglerolle i den succesfulde danske neutralitetspolitik under 1. Verdenskrig. Han blev senere statsminister, da besættelsesmagten krævede statsminister Vilhelm Buhls afgang i 1942.

med upolitiske ministre hvis interesse var at varetage nationens interesser.

Tanken med den aktivistiske tilpasning, var at komme de tyske krav i møde før de blev stillet.

Enden på samarbejdspolitikken

Augustoprøret i 1943⁶ markerede et vigtigt skel under besættelsen. Den 29. August valgte den danske regering at træde tilbage som følge af en måned med strejker, massedemonstrationer og sabotage samt tyske krav om undtagelsestilstand, udgangsforbud, forbud mod strejker, særdomstol og dødsstraf mod sabotage. Samarbejdspolitikken sluttede og Danmark kom under tysk ledelse.

Forholdet mellem almindelige danskere og besættelsesmagten

Under besættelsen blev der opfordret til at samarbejde med besættelsesmagten, for at undgå uro og optøjer. Ud over de opfordringer regeringen og kongen kom med, de allerede gældende love samt dem der blev vedtaget med samarbejdspolitikken, taler man også om *kridtstregen*⁷ i forbindelse med danskernes samarbejde med besættelsesmagten.

Under retsopgøret⁸ blev kridtstregen af modstandsbevægelsen brugt til at afgøre hvem der skulle udsættes for sabotage, klippes og interneres, fordi man mente at de burde have vidst bedre.

De fleste danskere samarbejdede i dagligdagen med besættelsesmagten, oftest via deres arbejde⁹ og det var de færreste der aktivt gjorde modstand eller støttede nazismen. Indirekte modstand mod besættelsesmagten blev ydet ved at læse illegale blade, bære anti-tyske emblemer, høre BBC osv.¹⁰

⁶ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/29-august-1943-augustoproeret/>

⁷ Betegnelsen for den usynlige linje man nødtigt skulle overskride og som bestemte hvor langt folk måtte gå i samarbejdet med tyskerne, uden man blev anset for at være sympatisør med besættelsesmagten.

⁸ Efter befrielsen indførte Folketinget en række love med tilbagevirkende kraft og retsopgøret er betegnelsen for dette juridiske opgør med danskere der havde støttet eller hjulpet besættelsesmagten.

⁹ Foruden landbruget og fiskeriet nød også flere industrivirksomheder, der producerede for den tyske rustningsindustri, godt af den tyske besættelse. Tyskland tillod ikke Danmark at handle med Storbritannien, der før besættelsen var Danmarks vigtigste handelspartner, da disse var Tysklands fjende. Dog var Tyskland interesseret i importere danske landbrugsprodukter og til gengæld forsyne Danmark med brændsel og råvarer.

¹⁰ Warring s. 13

Kridtstregen

Man taler om flere forskellige grupper der under og efter besættelsen 'gik for langt' og krydsede *kridtstregen*.

Forrædergruppen omfattede danskere, der under krigen var gået direkte i tysk tjeneste.

Gruppen bestod af Waffen-SS¹¹ frivillige, HIPO og Sommer-Korpset¹² og sabotagevagter.¹³

Denne gruppe af danskere, der kæmpede for tyskerne under besættelsen, blev under retsopgøret ikke straffet for forbrydelser Tyskland begik ude i verden fx Holocaust,¹⁴ men kun for forbrydelser der blev begået i Danmark.

Værnemagerne omfattede de danskere der havde udnyttet muligheden for at tjene for mange penge på besættelsen. Gruppen bestod typisk af industrifolk, entreprenører og virksomhedsledere. Under retsopgøret, var mange af de store industrisabotageaktioner rettet mod værnemagervirksomheder.¹⁵

Medløberne var en broget skare med det til fælles, at de på den ene eller anden måde var blevet og havde ladet sig bruge af besættelsesmagten. Størstedelen af gruppen bestod af de intellektuelle, forfattere, kunstnere og filmfolk samt tjenestemænd. De blev af nazisterne beskrevet som 'nyttige idioter'.

Den sidste gruppe omfattede folk som man mente *burde have vidst bedre*. Den bestod af forretningsdrivende, beværtninger¹⁶ og ikke mindst 'tyskerpiger' som var betegnelsen for de piger, der af den ene eller anden årsag havde samkvem med de tyske tropper. Deres fraternisering¹⁷ med besættelsesmagten var af intim og seksuel karakter og adskilte sig derved fra andre danskere der krydsede kridtstregen.

Særligt forholdet mellem danske piger og tyske soldater blev anset som problematisk da pigerne gennem det intime samkvem og den offentlige færden med de tyske tropper, signalerede en accept af besættelsesmagts tilstedeværelse i landet.

¹¹ Den militære gren af nazi-organisationen Schutzstaffel.

¹² Dansk-tyske terrorkorps.

¹³ Civilt ansatte og danske topnazister.

¹⁴ Nazisternes folkedrab på Europas jøder under 2. Verdenskrig.

¹⁵ I denne forbindelse var modstandsgruppen BOPA den mest aktive.

¹⁶ Cafeer og spisesteder.

¹⁷ Venskabelig omgang med fjenden.

Analyse

Hvem var tyskerpigerne?

Det er svært at fastslå det præcise antal af danske piger, der under besættelsen havde intime forhold til tyske soldater.¹⁸ Det eneste man nogenlunde kan bruge som vurdering for hvor mange 'tyskerpiger' der var i landet, er oplysningerne om antallet af børn¹⁹ født af krigsårenes dansk-tyske forbindelser.²⁰ Anette Warring anslår i sin bog "Tyskerpiger" fra 1994 antallet af tyskerpiger til værende omkring 50.000. Et relativt stort antal hvis man ser på, at den danske befolkning under besættelsen var på omkring 4 millioner og at ca. 100.000 tyske tropper var udstationeret i landet.²¹

I "Tyskerpiger" omtaler Anette Warring den danske læge Grethe Hartmann, der i 1946 fuldførte en undersøgelse²² af 204 tilfældige københavnske kvinder. De var blevet anmeldt til det danske sædelighedspoliti af værnemagten, for at have smittet tyske tropper med kønssygdomme. Undersøgelsen giver et billede af kvindernes nationale oprindelse, sociale og familiære baggrund, skolegang og arbejde, intelligens og seksuelle livshistorie. Warring mener ikke at Hartmanns undersøgelse er præcis. Hun konkluderer; at ca. 70% af Hartmanns undersøgte kvinder, var i alderen 17–25 år, at de færreste af kvinderne havde politiske bagtanker, at ca. 19% periodisk levede som prostituerede, at nogle kvinder søgte de tyske soldater grundet ægteskabelige problemer, fordi de færdes i tyskervenlige miljøer osv.

På baggrund af arkiver, egne interviews med tidligere tyskerpiger²³, beretninger fra deres børn og Grethe Hartmanns undersøgelse, argumenterer Anette Warring i sin bog "Tyskerpiger" for, at man ikke kan skære tyskerpiger over én kam og at hverken Grete Hartmanns undersøgelse eller den generelle opfattelse af tyskerpigerne, er dækkende for hvem tyskerpigerne egentlig var.

¹⁸ Tyskerpigerne blev kun registreret hvis de enten blev anmeldt som smitekilder af kønssygdomme, involveret i sager hvor politiet blev inddraget, fik børn eller blev gift med tyske soldater samt blev interneret i befrielsesdagene.

¹⁹ Mindst 5500 børn

²⁰ Warring s. 24-25.

²¹ Warring s. 26.

²² Warring s. 32

²³ Warring s. 44

Tyskerpigerne var både svagt begavede og intelligente. Nogle var grimme, andre smukke. Nogle var prostituerede, andre kendte kun én tysk soldat. Nogle var nazister, andre kommunister og nogle var helt apolitiske. Nogle kvinder skjulte at de gik med tyskere, andre skilte sig med det. Nogle kvinder var mindreårige, andre unge eller ældre. Nogle havde tysk familie, andre danske aner. Nogle kvinder arbejdede for tyskerne i Danmark eller Tyskland og nogle kunne drømme om dette. Kriminelle og ikke-kriminelle. Kvinder hvis familie sympatiserede med nazisterne eller var tyskervenlige og kvinder hvis familie var kommunister og modstandsfolk.²⁴

Der var dog en gruppe som man forbandt med ordet 'tyskerpige' og det var dem der var mest synlige i gadebilledet. De gjorde sig bemærket og det er derfor også dem vi husker i eftertiden. Blandt dem skønner Warring²⁵ at der var en relativ overvægt af unge kvinder i den kærestesøgende alder, af kvinder der ikke boede hjemme og derfor uden for familiens umiddelbare kontrol og af socialt og uddannelsesmæssigt dårligt stillede kvinder, der i kraft af deres færre ressourcer, havde vanskeligere ved at overskue konsekvenserne af deres handlinger.

Jeg har på baggrund af Warrings interviews²⁶ med tyskerpigerne, valgt 3 ud som jeg vil analysere, med udgangspunkt i hvilke motiver der lå bag fra kvindernes side samt hvad konsensus synet var på disse relationer.

Tyskerpigen Lily

Tyskerpigen Lily²⁷ hører til gruppen af interviewede tyskerpiger, der havde flere intime forhold til tyske soldater under besættelsen. Familien var ikke kendt som tyskervenlig men Lily fortæller, at faren gav udtryk for at han var imponeret over Hitlers arbejde og at hun dermed har fået en opfattelse af hvad der var rigtigt og forkert.

Lily blev ofte forelsket i de tyske soldater og på trods af at forholdene havde seksuel karakter blev hun aldrig smittet med kønssygdomme eller gravid. Lily begrundede sine forhold til de tyske soldater med, at hun fandt dem tiltrækkende fordi de var uniformerede, veltrænede og

²⁴ Warring s. 30

²⁵ Warring s. 38

²⁶ Warring s. 43

²⁷ Warring s. 44

havde flotte tænder. Derudover forklarer hun, at hun manglede spænding i sin hverdag og at de tyske soldater var meget romantiske.

”I sådan en lille by, hvor det godt kan være lidt kedeligt i hverdagen, der lå der altså en fantastisk spænding i at møde de tyske soldater. Man kunne komme ud, tale et andet sprog og blive feteret. Det tror jeg, betød utroligt meget for mig.” (Warring, 1994: 28)

Ydermere fortæller hun om sit svære forhold til sine forældre; om en mor der havde meget høje forventninger til sine tre døtre som hun forventede opførte sig perfekt, og om en far der udadtil var meget charmerende men hjemme var ekstremt selvoptaget. Lily har senere i livet indset at barndommen måske ikke var så kærlig og varm som hun syntes da hun var barn. Denne mangel på tryghed blandet med den manglende spænding i den lille jyske by er endnu en grund til at omgik besættelsesmagten.

”...Det tror jeg har gjort, at jeg er faldet i vandet, hver eneste gang, jeg har mødt venlighed. Og det mødte jeg jo altså fra de tyske soldater. De havde brug for én, og det var ligesom en udveksling. Vi klyngede os til hinanden. Jeg havde brug for tilbedelse, og det var der nok at få af.” (Warring, 1994: 28)

Forholdet til de tyske soldater har haft store konsekvenser for Lily. I skoletiden blev hun isoleret og på arbejdspladsen blev hun efter anonyme trusler fyret. I 1945 blev Lily interneret men løsladt igen efter 14 dage på baggrund af en fejltagelse. Oplevelserne som ung har sat sig dybe spor i hende og Lily fortæller i interviewet, at hun har slidt hårdt psykisk, intellektuelt og kulturelt for at indhente alle de år, der gik tabt. Lily kan godt se at fraterniseringen med de tyske soldater var forkert over for Danmark, og hun fortæller også at hun ret tidligt kendte til den generelle holdning i samfundet. Dog har hun grundlæggende aldrig selv syntes at hun gjorde noget og mener at dette har været svært at skulle forklare omverdenen.

Tyskerpigen Anna

Den tidligere tyskerpige Anna,²⁸ har ligesom Lily, aldrig haft den opfattelse, at hun gjorde noget forkert i at have en tysk kæreste. Modsat Lily skilte Anna aldrig med at hun var sammen med en tysker og gjorde meget for at holde relationen hemmelig.

²⁸ Warring s. 47

"Jeg mødte ham aldrig offentligt og holdt forholdet hemmeligt. Jeg var bange for, at det skulle blive opdaget, det er der ingen tvivl om. Af hensyn til mine forældre, arbejdet og min omgangskreds. ...jeg var godt klar over, at det ikke blev betragtet som noget pænt." (Warring, 1994: 49)

Anna voksede op i et ikke-tyskervenligt hjem hvor politik ikke var noget man talte sønderligt om. Anna fortæller, at det for hendes forældre var meget vigtigt at hende og hendes veninder ikke skulle komme sammen med tyskerne. Hendes mor frygtede at pigerne skulle "komme i ulykke" og faren var bange for, at der skulle gå rygter om at hans datter var tyskertøs. Annas motiv til at omgås de tyske soldater, var kærlighed. I begyndelsen brød hun sig ellers ikke om tyskerne, men den tyske soldat Jürgen med de "meget mørke, store, dybtliggende øjne" (Warring, 1994: 49) var vedholdende. Han var den eneste tysker Anna nogen sinde kom sammen med og hun beskriver ham som sit livs store kærlighed. Ud over Annas mor, søster og veninde, var der ikke nogen der vidste noget om deres forhold da hun var bange for at det ville blive opdaget. Selvom Anna godt vidste at man i samtiden ikke betragtede det som i orden, har Anna aldrig følt at hun gjorde noget forkert, da hun gjorde det af kærlighed og ikke med et politisk motiv.

"Jeg har aldrig syntes, at jeg gjorde noget forkert. Jeg har nok altid været af den mening, at det kommer an på det, man selv føler. Jeg spekulerede ikke på, om det havde noget med politik at gøre. For jeg tror nok, at jeg syntes, det ville være forkert, hvis tyskerne vandt." (Warring, 1994: 49)

Efter nogle år i København med en dansk mand, blev Anna i 1953 gift med Jürgen. Livet i Tyskland var hårdt for Anna, de blev skilt og hun flyttede tilbage til samme jyske havneby som hun voksede op i. I dag ses Anna stadig med sin tyske kærlighed.

Tyskerpigen Else

Modsat Lily og Anna, hører tyskerpigen Else²⁹ til gruppen af piger hvis motiv til omgang med besættelsesmagten, var polisk. "*Når Tyskland tabte, så tabte jeg selv, sådan følte jeg det. Der var ikke noget at se frem til.*" (Warring, 1994: 50) Else voksede op i et venstreorienteret hjem

²⁹ Warring s. 50

hvor politik ofte blev diskuteret. Som følge af den tyske besættelse fik familien økonomisk opsving og Else havde selv den holdning at besættelsen var en del af krigen og at tyskerne var nødt til at være i landet for ellers ville englænderne bare komme i stedet. I 1942 mødte Else en tysk soldat som hun, ligesom Anna, betegner som sin helt store kærlighed. For Else var forholdet til tyskerne, en naturlig forlængelse af sine pro-tyske holdninger og sit medlemskab af NSU.³⁰

Forholdet til den tyske soldat udviklede sig aldrig seksuelt, og selvom hun siden hen har kendt flere tyskere betegner hun, ligesom Anna, sin tyske kæreste som sit livs kærlighed.

Elses mor blev efter befrielsen interneret og Else endte med at melde sig selv, for at undgå at det samme skulle ske med hende. Efter at være blevet afhørt fik hun lov til at gå igen. Modsat Anna og Lily, nævner Else i interviewet, at hun ikke har fortrudt sine handlinger for som hun siger, var det jo ikke det hun havde levet for.

Den generelle opfattelse af tyskerpiger under besættelsen

Under besættelsen blev tyskerpigerne udstillet som dårligt begavede, grimme, lette på tråden, prostituerede og sociale tabere på samfundets bund.³¹ Åbenlys fraternisering med de tyske soldater, blev anset som en accept af værnemagten og dens tilstedeværelse i landet, uanset motiv hertil. Dette gjorde dem til genstand for 'den kolde skulder' og for den hårde afstraffelse af tyskerpigerne, der fandt sted i besættelsens sidste år og under retsopgøret.

Tyskerpigernes fraternisering med besættelsesmagten blev opfattet som provokation af national, seksuel og kønsmæssig karakter. Af mange blev deres intime samkvem med de tyske soldater set som både som en unational handling men samtidig også et angreb på de gængse normer for kvinders seksuelle adfærd, også i de tilfælde hvor der ikke var tale om forhold af intim eller seksuel karakter.³² Den generelle oplevelse var at pigerne svigtede deres landsmænd, når de valgte tyske mænd frem for danske og anså deres seksuelle adfærd som et politisk og nationalt anliggende. Dette kom bl.a. til udtryk i skældsord, såsom 'tyskertøs',

³⁰ National Socialistisk Ungdom.

³¹ Warring s. 27

³² Warring s. 198.

'feltmadras', 'soldaterpige' og 'syfilishoppe' osv. Ordene blev anvendt af den danske befolkning og særligt i den illegale propaganda.³³

Afstraffelsen af tyskerpigerne var en naturlig del af modstanden mod besættelsen, men under afstraffelsen kom også metoder i brug, som på mange måder mindede mere om den nazisme man prøvede at bekæmpe, end på de frihedsidealer som modstandskampen ellers stod for.³⁴

Diskussion

Nedenfor vil jeg diskutere hvorvidt der foregik en forskelsbehandling i afstraffelsen af de mandlige og kvindelige værnemagere, herunder tyskerpiger. Jeg diskuterer og vurderer motiverne bag afstraffelsen af tyskerpiger set i forhold til værnemagere såsom virksomheder og privatpersoner.

Former for afstraffelse

Illegal propaganda

Som modreaktion på tyskernes kontrol med den legale presse, oprettede modstandsorganisationer samt modstandere af besættelsen, den illegale presse.³⁵ Den illegale presse havde, ligesom den legale presse, til formål at distribuere nyheder til det danske folk, dog var latterliggørelse af nazisterne og udstilling af værnemagere samt de danske tyskerpiger, et fast indhold i den illegale propaganda. Generelt var hovedbudskabet det samme, i alle de illegale blade, nemlig at Tyskland ville tabe krigen og danskerne derfor skulle gå til modstand.³⁶ I de store landsdækkende hovedblade som *Land & Folk*, *Frit Danmark*, *De frie Danske* og *Danskeren* var størstedelen af indholdet opinionsdannede artikler og nyhedsstof hvorimod de lokale blade generelt brugte mere plads på udstilling af værnemagere og unationale danskere, herunder tyskerpiger.³⁷ Karakteristisk for propagandaen var også at den anså fraterniseringen som en uanstændig, åben udstilling af seksualitet og en krænkelse af den nationale ære. tyskerpigerne blev fremstillet som

³³ Se diskussionsafsnittet nedenfor.

³⁴ <https://www.information.dk/debat/2001/04/tyskerpiger-stikkere>

³⁵ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/illegale-blade/>

³⁶ <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/illegale-blade/>

³⁷ Warring s. 97.

jammerlige hundyr der skamløst udstillede deres brunst, tomhjernede og umoralske tøjter, ludere osv. Provokationen lå særligt i, at det var kvinder der havde trodset de seksuelle og nationale normer.³⁸

Udstillingen af tyskerpigerne og værnemagerne var ikke kun forbeholdt de illegale blade. Det kom også til udtryk i de såkaldte 'sorte lister', hvor navne og adresser på værnemagere og særligt tyskerpiger, havde til formål at skræmme dem i håb om at dette ville afholde dem fra at fraternisere med besættelsesmagten. Desuden var formålet med listerne at udpege tyskerpigerne og værnemagerne som mulige mål for hævnaktioner, der i blandt de såkaldte 'klippeaktioner'.

Tyskerpiger i de illegale blade

I de illegale blade var der ofte skildringer/billedserier af klippe- og hævnaktioner mod tyskerpigerne, som havde til formål at opildne befolkningen til at begå disse hævnaktioner. Billederne kunne være fremstillet af besættelsesfolk og kan ses som en slags instruktion til klippeaktionerne. Bilag 1 er et eksempel på en sådan konstitueret billedserie, der viser hvordan en tyskerpige bliver forfulgt af nogle modstandsfolk, for herefter at blive overfaldet, befamlet, klippet, frataget sit tøj og malet hagekors på kroppen. Til sidst i billedserien ses hun sammen med, hvad der skal forstille en tysk soldat, der har svøbt sin jakke om hende og følger hende hjem. Billedserien er konstrueret af 4 unge mænd fra Odense og pigen var ikke tyskerpige, men blot en bekendt der indvilligede i at medvirke.

Klipninger

I modsætning til de illegale blade og interneringerne, hvor også værnemagere blev udstillet, var afstraffelse i form af klipning, forbeholdt tyskerpigerne. Over hele landet, blev de formodede tyskerpiger pågrebet ved såkaldte *klippeaktioner* der forgik voldsomt og brutalt og hvor psykisk terror også kunne være en del af aktionen. Ofte forgik det således at tyskerpigerne blev opsøgt på deres arbejdspladser, når de gik på gaden eller var hjemme, hvor klipperne³⁹ brød ind og raserede. Herefter blev pigerne ofte slæbt hen til byens torv, til

³⁸ Warring s. 104.

³⁹ De der deltog i klippeaktionerne.

hoteller eller bunkers, hvorefter de blev klippet, med eller uden tilskuere. Enkelte steder blev tyskerpigernes afklippede hår endda udstillet.⁴⁰ og ⁴¹

Udover afklipping af deres hår, fik tyskerpigerne også ofte revet tøjet af, som det ses i bilag 1, for derefter at blive tvunget til at gå nøgen igennem byens gader til skue for befolkningen.

Udover den hårde fysiske behandling af tyskerpigerne, vidner en beretning om en klippeaktion, fra en modstandsmand fra Roskilde, også om, at klipningerne kunne have karakter af psykisk terror. Modstandsmanden fortæller at flere af klipperne undervejs, blev opmærksomme på at de gik over stregen.⁴² Et muligt motiv for at deltage i klippeaktionerne kunne for nogle danskere være at signalere at man stod på den rigtige side og havde gjort det under hele besættelsen, eller at man forsøgte at kompensere for den vrede man havde sparet op under besættelsen.

Symbolik i klippeaktionerne

Hvorfor det lige blev klipningerne der kom til at stå som symbol på tyskerpigernes straf kan man undres over, da der fra klippernes side ikke er nogle konkrete begrundelser, men deres forklaringer om den valgte metode, peger alle i en retning: Hun var feltmadrass, derfor skulle hun klippes.⁴³ Modstandsmændene brugte således kvindernes, i deres øjne, amoralske seksuelle udskejelser til at legalisere deres grove handlinger og voldsomme afstraffelsesmetoder. De grove afstraffelsesmetoder afspejler altså at modstandsmændene mente, at kvinderne havde begået forbrydelser af alvorlig karakter.

En anden af forklaringerne kan findes i at klipningerne har haft en synlig effekt og dermed er blevet anset som en form for stempeling eller brændemærkning.⁴⁴

I gennem tiderne har kvinders hår været et symbol på seksualitet og kvindelighed og rundt om i historien findes der flere eksempler på, at afklipping af en kvindes hår er en straf for overskridelse af normerne for seksuel adfærd.⁴⁵

⁴⁰ Warring s. 159

⁴¹ Bilag 2 og 3 er billeder af faktiske klippeaktioner.

⁴² Warring s. 159

⁴³ Warring s. 94

⁴⁴ Warring s. 95

⁴⁵ Bl.a. i værket *Germania* af den romerske historiker Tacitus (ca. år 55-120) hvori det bliver beskrevet at kvinders ægteskabsbrud blandt det germanske folk blev straffet ved, at ægtemanden i slægtninges påsyn skar håret af den skyldige og i den norrøne litteratur hvor håret blev anset som noget det ikke

Klipningen af pigernes hår og dermed fratagelsen af deres seksualitet er muligvis gjort i håbet om, at besættelsesmagten ville føle sig frastødte af pigerne og at tyskerpigerne dermed ville stoppe med at fraternisere med de tyske soldater.

Interneringer

Som tidligere nævnt var interneringerne ikke kun forbeholdt tyskerpigerne, men omfattede de der enten udgjorde en fare for den kæmpende front og borgernes sikkerhed og dem som selv kunne frygte at blive udsat for lynchjustits, såsom tyskerpigerne.⁴⁶ Flere af klipningerne fandt ofte sted i forbindelse med at tyskerpigerne skulle arresteres. De tyskerpiger der var mest udsat for at blive interneret, var dem som havde haft intime forhold til flere tyske soldater og skildret med det i offentligheden.

For mange var deltagelse i selve interneringerne, eller blot hjælp med at drive dem frem via tilråb, er endnu et eksempel på, hvordan motivet om at viste sit tilhørsforhold til den 'rigtige' side kom til udtryk. Derudover blev tyskerpigerne ofte først 'beskyttelsesinterneret' af politi og modstandsfolk, efter at de var blevet klippet.

I storbyer som København og Århus udgjorde andelen af tyskerpiger få procent af de internerede. Her skulle der mere til end anklagen om at være tyskerpige for at blive interneret, modsat de mindre- og mellemstore byer hvor tyskerpigerne udgjorde en stor del af de internerede og hvor alene anklagen om samkvem med tyskerne, var nok til en internering.⁴⁷ Motivet bag angiverier og efterfølgende interneringer som afstraffelsesform var i nogle tilfælde således også hævn eller personlige opgør fremfor motiver om at straffe reel fraternisering. Bornholm var det eneste sted i landet hvor modstandsbevægelsen oprettede en interneringslejr for tyskerpigerne.⁴⁸

alene kunne lokke og fange mænd ind men også have direkte farlige konsekvenser for dem. Warring s. 95

⁴⁶ Warring s.165

⁴⁷ Bundgård Christensen m.fl. s. 651

⁴⁸ Warring s. 164.

Vurdering

Hvis man afslutningsvis skal vurdere motiverne bag afstraffelsen af tyskerpigerne mere generelt, skal motiverne ses i lyset af den generelle opfattelse af tyskerpigernes relation til besættelsesmagten, som blev oparbejdet under besættelsen.

Frustrationerne kan for det første ses som et udtryk for den stærke danske nationalfølelse, der herskede under besættelsen. Derudover var tyskerpigernes fraternisering, i modsætning til 'almindeligt' værnemageri, af en seksuel karakter, hvilket medvirkede til en følelse af at kvinderne ved at fraternisere med de tyske soldater vragede de danske mænd både politisk og seksuelt til fordel for besættelsesmagten.

Konklusion

Jeg har i denne opgave undersøgt tyskerpigernes motiver til at begå samkvem med de tyske soldater og hvilken pris de betalte for det.

I min opgave har jeg redgjort for den danske besættelsestid med fokus på relationerne mellem danskerne og besættelsesmagten. Selvom Tysklands besættelse af Danmark bliver kaldt for en fredsbesættelse, førte besættelsen til forandringer i det danske samfund. Størstedelen af danskerne indfandt sig med at tyske soldater var i landet. Nogle så det endda som en mulighed for enten at finde kærligheden eller få spænding i deres liv, andre så tyskernes besættelse som en mulighed til at tjene lidt ekstra. Det kom de til at bøde for.

Herefter har jeg analyseret tyskerpigernes relationer til besættelsesmagten samt de motiver der lå bag. Tyskerpigerne tilhørte ikke et specielt samfundslag men var almindelige danske piger der med de tyske soldater enten fandt kærligheden, manglede spænding i deres hverdag og oplevede at blive feteret eller så fraterniseringen som en naturlig del af deres politiske overbevisning. Derudover har jeg også analyseret hvordan man i samtiden opfattede disse relationer til de tyske soldater. Under besættelsen blev der set skævt til at danske piger fraterniserede med de tyske soldater, da de på denne måde signalerede en accept af besættelsen, udstillede deres seksualitet samt vragede deres landsmænd til fordel for tyskerne.

Til slut har jeg diskuteret og vurderet de afstraffelsesformer som tyskerpigerne blev udsat for og de motiver der lå bag. Tyskerpigerne blev modsat andre værnemagere udsat for grov og barbarisk afstraffelse der bundede i deres intime samkvem med besættelsesmagten. For mange var motivet at de ved at deltage i afstraffelsen, kunne vise deres omgivelser at de i gennem hele besættelsen havde stået på den 'rigtige' side.

Efter besættelsen blev tyskerpigerne straffet som krigsforbrydere og tilbage står spørgsmålet om det ikke var en høj pris at betale for at forelske sig i et andet menneske.

17.02.2017

Bilag

Bilag 1

Overfald af tyskerpige. Billede serien er iscenesat af fire unge besættelsesfolk og pigen var blot én der indvilligede i at være med, og altså ikke tyskerpige.

<http://www.illegalpresse.dk/articles/show/id/15#/reference?reference=163>

Bilag 2

Tyskerpiger klippes. Foto fra Hotel Dana, Rønne.

<http://samlinger.natmus.dk/FHM/asset/18127>

Bilag 3

En tyskerpige klædes af og står nøgen under klipningen.

<http://samlinger.natmus.dk/FHM/asset/14495>

Litteraturliste

- Bundgård Christensen, C & Lund, J & Wium Olesen, N. & Sørensen, J. (2015). DANMARK BESAT Krig og hverdag 1940-45 (4. udg.). København: Informations Forlag
- Hjort, K & Warring, A. (2001). *Handlingens kvinder* (1. udg.). Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag
- Just, M. (2014). *Tyskernes Piger* (1. udg.). Just.
- Kilder til tyskertøser. *Kilder.dk*. Fundet d. 18. februar 2017 på <http://kilder.dk/html/pdf/Tyskertoeser.pdf>
- Poulsen, H. (2017). Fra systemskifte til besættelse, 1901-1940. *Danmarkshistorien*. Fundet d. 18. Februar 2017 på <http://danmarkshistorien.dk/historiske-perioder/fra-systemskifte-til-besaettelse-1901-1940/>
- Schmidt, P. (1994). *Feltmadrasser: Kvinderne som tyske soldater efterlod* (1. udg.). Munkebo: Mariteam.
- Tyskerpiger. *Museerne i Fredericia*. Fundet d. 18. februar 2017 på <http://www.fredericiahistorie.dk/side/tyskerpiger>
- Tyskerpiger. *Illegalpresse.dk*. Fundet d. 18. Februar 2017 på [http://www.illegalpresse.dk/articles/show/id/15#/_](http://www.illegalpresse.dk/articles/show/id/15#/)
- Tyskerpiger. *Nationalmuseets Samlinger*. Fundet d. 18. februar 2017 på <http://samlinger.natmus.dk/search?q=tyskerpiger>
- Tyskerpiger i befrielsesdagene. (2004). *Danmarks befrielse 5. Maj 1945*. Fundet d. 18. februar 2017 på <http://www.befrielsen1945.dk/temaer/befrielsen/retsopgoer/kilder/kilde1.html#>
- Warring, A. (1994). *Tyskerpiger – under besættelse og retsopgør* (1. udg.). København: Gyldendal
- Warring, A. (2001). Var tyskerpiger stikkere? *Information*. Fundet d. 18. februar 2017 på <https://www.information.dk/debat/2001/04/tyskerpiger-stikkere>
- Wium Olesen, N. (2017). Besættelsestiden, 1940-45. *Danmarkshistorien.dk*. Fundet d. 18. Februar 2017 på <http://danmarkshistorien.dk/historiske-perioder/besaettelsestiden-1940-45/>